

Litteraation numero: 103161/24
Haastattelun nimi: parlatorio S2E1 Artemisia Gentilechi
Haastattelun kesto: 36 min
Litteroitu: Tutkimustie Oy 1.2.2022

Puhujien merkinnät:
EP: Elina Pyy
MK: Mia Kankimäki
TP: Tea Pelkonen

Muut merkinnät:

...	Puheenvuoro jää kesken, jatkaa puheenvuoroa
(-)	Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--)	Pois jäänyt jakso
(sana)	Epäselvä sana tai jakso
<u>alleviivaus</u>	Erityisen painollinen sana tai jakso
[hakasulkeet]	Litteroijan kommentti
[pp]	Päällekkäistä puhetta
[hp]	Hiljaista puhetta
[ep]	Epäselvää puhetta

Huomautukset: --

[väkijoukon hälinää, rauhallista kielisoinnusiikkia]

EP: "Puhun teidän ylhäisyydellenne niistä tauluista, joista ehdotitte voitavan vähentää jonkun verran sanomaani hintaa, mutta kyseessä ei ole edes 400 dukaatti. Sanon myös, että mitä korkeampi hinta on sitä enemmän ponnistelen teidän mieleisen taulun, joka on sekä minun että teidän makunne mukainen. Mitä tulee teidän ylhäisyytenne tauluun, joka on jo, en voi antaa sitä vähemmällä kuin pyytämälläni summalla, sillä minä laitoin teille jo viimeksi niin niukan hinnan, että vannon kautta palvelijanne, joka olen, etten olisi edes isälleni antanut matalampaa hintaa kuin teille annoin. Muistutan teitä vain, että kyseessä on kahdeksan ihmishahmoa, kaksi koira, maisemia ja vesistöjä, jotka teidän ylhäisyytenne tulee näkemään ja että siitä koituu sietämättömiä malleihin liittyviä kuluja. En nyt aio sanoa enempää vain sen, mitä ajatuksissani on, että teidän ylhäisyytenne ei häviä yhteistyössä minun kanssani, vaan löytää keisarin hengen naisen sielusta ja tämän kera kumarran teille mitä nöyrimmin. Napoliassa 13. marraskuuta 1649 teidän ylhäisyytenne hyvin vaatimat palvelija Artemisia Gentileschi."

[rauhallista kielisoinnusiikkia]

EP: Tervetuloa kuuntelemaan Parlatorio-podcastia. Tämä on Suomen Rooman-instituutin oma podcast, jossa jutellaan kiinnostavista historian ilmiöistä ja etsitään yhtymäkohtia menneen ja nykypäivän välille. Minä olen Elina Pyy instituutin tutkijalehtori, ja tänään mun kanssa juttelemassa studiossa on kaksi tosi kiinnostavaa vierasta: kirjailija Mia Kankimäki ja tutkija-kääntäjä Tea Pelkonen, molemmat tuttuja Rooman kävijöitä ja Villa Lantessa tuttuja kasvoja. Tervetuloa molemmat.

MK: Kiitos.

TP: Kiitos.

EP: Haluaisitteko te kumpikin ennen kuin me lähdetään tähän päivän aiheeseen, kertoa vähän teidän Villa Lante ja Rooma-suhteesta? Miten te olette päätyneet Roomaan?

MK: Mulla on ollut onni olla Villan Lantessa pariin kertaan kirjoitusresidenssissä eli kirjoittamassa kirjaani. Mulle Roomasta on tullut ehkä jotenkin kliseisestikin semmoinen myyttinen valon kaupunki. Mä olen ollut kolme kertaa Roomassa tammikuussa, pari kertaa Villa Lantessa. Jotenkin aina tuntuu, että Suomessa on silloin niin hirveän pimeää ja sitten kun saapuu Roomaan, tuntuu kun tulisi semmoisesta mustasta pussista ulos ja tulee semmoinen olo, että täällä on kaikki se valo, mikä Suomesta on otettu pois, että talvella Suomen valoa säilytetään Roomassa.

EP: Joo, mä samaistun tosi vahvasti tähän, kun se talven valohan on Italiassa valtavan kaunis myös.

MK: Kyllä.

EP: Se on ihan erilainen kuin sitten keväällä tai kesällä, mutta kuitenkin semmoinen. En ihmettele, että se on inspiroinut monia taiteilijoita varmasti.

MK: Kyllä ja mulla on jäänyt siitä semmoinen, että musta tammikuu on kaikkein ihanin aika olla Roomassa, ja Lante on hirveän hyvä paikka tehdä kirjoitustyötä.

EP: Entäs Tea, millainen sun Roomaan päätymistarina on?

TP: Rooma on itse asiassa ensimmäinen paikka Italiassa, johon mä olen koskaan tullut käymään jo 15-vuotiaana. Olin ollut latinan luokalla Herttoniemen yhteiskoulussa kolme vuotta, ja siihen huipennus oli tämä Rooman leirikoulu, johon tultiin sitten keväällä. Joskus 90-luvun puolivälissä suunnilleen oltiin Roomassa. Silloin pieni Tea koki ison elämyksen, kun pääsi katsomaan näitä upeita monumentteja ja näkemään ensimmäistä kertaa tällaista oikeata suurkaupunkia omasta mielestään. Se oli tosi hienoa.

EP: Sä olet tämän vuoden aikana ollut tutkijaresidenssissä Villa Lantessa Roomassa.

TP: Joo. Mä olin siellä jonkin aikaa tekemässä näitä Artemisia Gentileschi -käännöksiä kesällä. Se oli kyllä ihanaa pitkän, pitkän kauden jälkeen, kun ei ollut päässyt Italiaan, tulla sinne ja ihan mahtava kokemus. Jotenkin tuntui, että pääsi takaisin elämään kiinni [naurahtaa] tämän kamalan koronakauden jälkeen.

EP: Meillä on tänään keskustelun aihe, joka on mun mielestä valtavan kiinnostava eikä ihan varsinaisesti mun omaa tutkimusalueetta, mutta te olette molemmat tämän aiheen asiantuntijoita ja mä odotan kovasti innolla, että mitä tässä pääsee oppimaan. Puhutaan siis Artemisia Gentileschistä. Kyseessä on siis italialainen naistaiteilija, joka syntyi vuonna 1593 ja onnistui luomaan itselleen poikkeuksellisen merkittävän uran hovitaiteilijana. Hän työskenteli paitsi Roomassa niin ainakin Firenzessä, Venetsiassa jopa Lontoossa, jos oikein muistan. Sekä ihmisenä persoonana että taiteilijana ja uranisena valtavan kiinnostava hahmo. Te olette molemmat perehtyneet Artemisiaan, Tea tämän kirjeiden käännösprojektin kautta ja Mia tässä teoksessasi *Naiset joita ajattelen öisin*. Missä olette kohdanneet hänet ensimmäistä kertaa ja oliko se rakkautta ensisilmäyksellä vai miten tämä suhde on kehittynyt?

MK: Mä olin kirjoittamassa tuota mun kirjaa *Naiset joita ajattelen öisin*, joka kertoo inspiroivista, esikuvallisista historian naisista, ja sen projektin puitteissa vuonna 2014 mä matkustin Firenzeen. Mä en varsinaisesti tiennyt, mitä mä olin menossa sinne tekemään. Mä vain halusin mennä sinne ja mä ajattelin, että varmasti Firenzestä löydän joitain kiinnostavia historiallisia naisia ehkäpä naistaitelijoita, joista voin kirjoittaa. Mä aika pitkään siellä etsiskelin ja lopulta mä löysin yhdestä firenzalaisestä kirjakaupasta kirjan, joka esitteli Firenzen unohtettuja naistaitelijoiden. Siinä kirjassa oli oikein semmoinen aarrearkka, josta näkyi, missä ne työt on siellä Firenzessä esillä, mitä mä arvostin kovasti, koska siihen mennessä mä olin huomannut, että näitä naistaitelijain töitä on hirveän vaikea löytää ja päästä katsomaan. Siinä kirjassa oli Artemisia Gentileschikin mainittu, ja mä menin sitten katsomaan Uffizin galleriaan hänen maalaustaan *Judith surmaa Holoferneen*, joka sijaitsi ainakin silloin Uffizissa samassa huoneessa Caravaggioiden kanssa. Sehän on ihan tosi hurja teos.

EP: Se on todella rajua.

MK: Kyllä. Siinä nämä kaksi naista on lahtaamassa Holofernestä. Toinen on katkaisemassa miekalla sen päätä, ja toinen pitää käsillään kiinni. Siinä veri lentää ja jotenkin se kuolinkamppailu on siinä vielä meneillään. Se on musta semmoinen teos, että kun sen näkee, useamman kerran tarkistaa siitä nimikyltissä, että voiko tämä todella olla naistaitelijan maalaama teos 1600-luvulla. Kuitenkin se mielikuva sen ajan tai naistaitelijoista ylipäänsä on ehkä semmoinen, että kukka-asetelmia ja muotokuvia ja lapsi aiheita. Se tuntui tosi poikkeukselliselta. Tässä vaiheessa mä en vielä tiennyt sitä Artemisian koko tarinaa tai henkilöhistoriaa, joka antaa sille teokselle muitakin tasoja, mutta heti kyllä silloin tiesin, että tässä on jotenkin tämmöinen poikkeuksellinen, rohkea, vahva ja rajoja rikkonut nainen, joka mua kiinnostaa ja josta mä haluan kirjoittaa.

EP: Olisi niin hienoa, jos tässä me voitaisi jotenkin näyttää näitä kuvia samalla, mutta se ei tähän mediuumiin nyt oikein sovi. Ehkä kuuntelijat voi halutessaan googlaa tässä samalla näitä Artemisian teoksia, joihin viitataan. Sehän on ihan hirveän kiinnostavaa ainakin siis mun mielestä, että miten aktiivisia toimijoita ne naishahmot on niissä hänen teoksissaan ja miten ne ei ole usein ollenkaan sellaisia hillittyjä, hallittuja, sieviä ja siveitä, vaan aika raadollisia myös siinä toiminnassaan.

MK: Kyllä, hyvin lihallisia ja päättäväisiä ja tekemässä sitä, mitä ovat tekemässä.

EP?: Kyllä.

MK: Ehkä jos muilla taitelijoilla on näistä samoista aiheista töitä, niissä usein on nuori neito tai joku vanha nainen, mutta hyvin erityyppiset hahmot kun nämä Artemisian naiset.

EP: Heti tulee mieleen verrata siihen Caravagion Judithiin esimerkiksi.

MK: Kyllä.

EP: Hänhän on tosi sellainen hallittu ja eteerinen ja seesteinen jopa siinä verityön aikana.

MK: Kyllä.

EP: Gentileschin Judith ei ole sellainen.

TP: Joo, sillä Gentileschin Judithilla on kyllä tosi paljon voimaa siinä, mitä hän tekee, ja sen voi uskoa, että tässä todella nyt yritetään irrottaa päätä, kun taas Caravaggiolla on ehkä sellainen vähän ei niin uskottava se asetelma siinä mielessä, että näinkö se nyt pää irttoa [nauraa].

EP: Niin, sitä Gentileschin työtä katsoessa tajuaa sen, että sehän vaatii voimaa aika paljon eikä ole mikään ihan pikku juttu.

TP: Joo.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia]

EP: Mitenkäs Tea sinun ja Artemisian tiet ovat kohdanneet?

TP: Se onkin jännä, koska mä en ollut kuullut Artemisiasta myöskään mitään ennen kuin mun ystävätär, joka on valokuvataiteilija Katri Lassila, otti muhun yhteyttä yllättäen ja sanoi, että hän on menossa kuukaudeksi Firenzen lähelle tekemään sellaista residenssihommaa ja oli löytänyt Artemisian jostain ja myöskin huomannut, että Artemisian kirjeitä on löydetty ja että niissä voisi olla kiinnostavaa ja tiesi, että mä osaan italiaa ja ehdotti, että jos tehtäisiin yhteisprojekti, jossa mä katsoisin, että olisiko näistä kirjeistä mihinkään. Sitten lähdin googlailemaan ja katsomaan, että kukas tämä nainen on. Se olikin sitten sellainen hurahdus, että siitä ei ole vielä kukaan toettu. Nyt olen sitten tekemässä tällaista isompaa projektia. Siihen käänsin sitten Katrin kanssa sellaiseen näyttelyyn, joka oli Itä-Helsingissä Stoaassa sellainen pieni näyttely, noin kymmenen kirjettä. Siitä on nyt muutama vuosi aikaa ja sen jälkeen jäi sellainen olo, että näitä pitäisi kääntää lisää ja että olisi kiva, jos monet saisi lukea, koska ne on niin täynnä elämää ja jotenkin inspiroivia itsessään jo.

EP: Kerro vähän niistä kirjeistä. Millaisia ne on luonteeltaan? Millainen se projekti on ollut ja millaista se aineisto on?

TP: Se oli aika vaikeata aluksi, koska siinä on 1600-luvun italiaa, joka ei ole sama kuin nykyitalia. Aluksi tuntui siltä, että enhän mä näistä mitään ymmärrä [naurahtaa]. Niitä on löytynyt kuitenkin kymmeniä, eli siinä kirjassa, jota mä käytän lähteenä, on yli 70 kirjettä. Moni niistä on just Artemisian itsensä kirjoittamia tai sanelemia. Hän ei aina itse kirjoittanut, koska hänen kirjoitustaito ei ollut niin hyvä. Hän mielellään sitten saneli myös niitä kirjeitä, mutta piti kyllä etsiä näitä kääntämisen apuneuvoja aika paljon. Mä jossain vaiheessa olin luovuttua ja etsin etymologiaa sanakirjoja, että josko nämä tällaiset ilmaisut, joita ei nykyitalian sanakirjoissa ole, löytyisi sieltä, mutta sitten lopulta yllättävä apuneuvo löytyi internetistä. Sinne oli digitoitu 1600-luvulta oleva sanakirja, ihan ensimmäinen italian sanakirja ja sieltä pystyi etsimään niitä sanoja, jotka oli vieraita ja niistä oli latinankielinen käännös siellä.

EP: Eli apu löytyi sitten.

TP: Niin, että mun latinan kielen taito tuli sitten myöskin tueksi tälle hommalle.

EP: Kenelle hän kirjoittaa? Mistä hän kirjoittaa?

TP: Nämä on kyllä pääasiassa niille mesenaateille, joilta hän pyytää rahaa ja apua.

EP: ...jotka on tilanneet häneltä töitä esimerkiksi.

TP: Joo. Ei ole löytynyt perheenjäsenten välisiä kirjeitä, mutta yksi näistä mesenaateista... Heidän välille tuli myös rakkaussuhde. Siinä on tällaisia henkilökohtaisempiakin sävyjä sitten niissä kirjeissä.

EP: Ymmärtääkseni Artemisiahan ehti tässä monivaiheisen uransa aikana kuitenkin myös mennä naimisiin, mutta sitten kai jotenkin menetti tämän aviomiehensä tai aviomies hävisi kuvioista.

MK: No, jos nyt aloittaa sieltä Artemisian nuoruudestani, hänhän kasvoi siellä Rooman 1600-luvun taiteilijakortteleissa taiteilijan tyttärenä. Hänen äitinsä kuoli aika varhain, ja hänen isänsä jostain syystä alkoi hänelle opettaa maalaamista ja...

EP: Se ei varmaan ollut siihen aikaan tavallista.

MK: Ei ollut mitenkään tavallista. Periaatteessa naistaitelijoita ei kauheasti ollut, ja hänestä tuli hirveän taitava, mutta tähän nyt liittyen sitten: Oliko hän 16–17-vuotias, kun hänen isänsä palkkasi kollegansa opettamaan hänelle perspektiivipiirustusta ja sitten kävi niin, että tämä kollega hänet raiskasi. Siitä sitten ehkä tämä, mistä aina puhutaan, kun Artemisiasta puhutaan, puhutaan hänen näistä hyväksikäyttökokemuksistaan ja siitä oikeudenkäynnistä, joka siitä seurasi, jonka seurauksena tämä raiskaaja kyllä sitten tuomittiin maanpakoon, mutta tämän skandaalin jälkeen Artemisian isä näytti hänet nopeasti eräälle miehelle, joka ehkä saattoi itsekin olla jonkinlainen taiteilija, mutta ei nyt ainakaan mikään kauhean taitava.

TP: Joo, ei ainakaan mikään tunnettu ollenkaan.

MK: Ei, ei. He sitten muutti heti Firenzeen, missä Artemisia...

TP: Joo, siitä miehestä taisi tulla enemmän tämän Artemisian manageri kuin mitään muuta.

EP: Okei.

TP: Se oli siellä taustalla tukemassa ainakin alkuvaiheessa.

MK: Joo ja Firenzessä hän heille sitten syntyi useampia lapsia, oliko ehkä neljä lasta mahdollisesti, joista kolme ainakin kuoli. Yksi vissiin jäi eloon. Sieltä kun hän sitten jossain vaiheessa muutti takaisin Roomaan, siinä vaiheessa se aviomies jotenkin häviää kuvioista.

TP: Joo. Niissä kirjeissä näkyy, että Roomassa vielä tämä liitto oli olemassa, mutta sitten myöhemmin jossain vaiheessa huomataan, että niissä kirjeissä ei enää mainita sitä miestä paitsi siinä vaiheessa, kun Artemisian pitää löytää rahoja myötäisiin yhdelle tyttärelleen. Sitten hän kyselee joltain mesenaatiltaan, että oletko muuten nähnyt tätä miestä missään [naurua].

MK: Että rahaa olisi tarvittu.

TP: Niin.

EP: Kun tätä nyt kuuntelee, ensimmäinen asia, mikä tulee mieleen: eihän toi mitenkään helpolta elämältä kuulosta. Ensin nuoruudessa tuollainen kammottava väkivaltakokemus ja hyväksikäyttökokemus ja sitä seurannut valtava julkinen oikeudenkäynti. Sitten useat lapsista on kuolleet, ja aviomies on häipynyt jossain vaiheessa. Kyllähän se kuulostaa siltä, että aika rankkoja kokemuksia ja siihen nähden uskomattoman tuottelias ura. En mä tiedä. Mitä mieltä te olette siitä, että voiko näitä Artemisia Gentileschin teoksia tai kannattaako niitä tulkita siitä näkökulmasta, että hänen omat traumaattiset kokemuksensa siellä heijastuisi vai ei?

MK: Ne aiheethan oli sinänsä ajalle tyypillisiä aiheita, että monet muutkin kuten nyt just Caravaggio ja Artemisian oma isäkin maalasi näitä samoja aiheita.

TP?: Raamatullisia.

MK: Joo. Esimerkiksi nyt tämä *Susanna ja vanhimmat*, jossa tämä nuori tyttö on näiden ahdistelijoiden katseen kohteena tai sitten...

EP: Siinäkin se ahdistus on tosi käsin kosketeltavaa.

MK: Kyllä. Ehkä muiden taiteilijan töissä se nuori nainen on vähän sellainen viettelevä ja vähän ikään kuin nauttii siitä tilanteesta, mutta Artemisian teoksessa kyllä ei. Sinänsä ne aiheet ei ole ainutkertaisia, mutta kyllä musta on hirveän mielenkiintoista, että hän maalasi niitä kuitenkin samaan aikaan, kun hän itse koki sitä ahdistelua ja oli se oikeudenkäynti. Kyllähän kuitenkin hänen valinnoissaan, että millä tavalla hän on ne maalannut, voi ajatella, että näkyy se, mitä hän on itse kokenut.

TP: Joo ja usein niissä maalauksissa on mun mielestä hirveän helppo samaistua niihin naishahmoihin, tuntee, mikä tunne niillä on ollut siinä tilanteessa tai mitä he ehkä ovat ajatelleet, kun usein miesten maalauksissa ei ehkä naisten kohdalla ole sama tilanne, että niitä näin naisena itse ajattelen.

EP: Voiko niiden kirjeiden perusteella esimerkiksi päätellä jotain siitä, miten hän koki itsensä tai identifioiti nimenomaan naisena ja taiteilijana tällaisessa miehisessä maailmassa? Tässä jakson alussa mä luin lainauksen yhdestä Artemisian kirjeestä, jossa hän hyvin upeasti ja itsevarmasti toteaa, miten hänen naisen sielussaan elää Caesarin henki tai jotenkin näin. Mä en nyt muista tarkkaan sitä. Onko siellä muita vastaavia esimerkkejä, joissa hän puhuisi omasta identiteetistään naistaitelijana?

TP: On. Yksi esimerkki on sellainen, jossa häntä vähän huijataan. Mä voisin itse asiassa lukea pätkän tästä kirjeestä, eli tässä puhutaan tämän Artemisian työstä, tämä kirje on aika pitkä, ja hinnoittelusta ja hankalista malleista myöskin, että kuinka niitä on vaikea löytää ja kuinka hankalia voivat sitten olla alastonmallit, jos niitä löytää ja sen tyyppisiä asioita. Sitten tässä lopussa Artemisia selittää: "Erityisesti tällä hetkellä olen tilanteessa, jossa piirsin kuvan sieluista kiirastulessa Pyhän Agathan eli Catanian piispalle, mutta he antoivat piirustukseni toiselle taidemaalarielle maalattavaksi, jotta heidän ei tarvitsisi maksaa niin paljon. Tuo maalarini suorittaa minun vaivalla suunnittelemani työtä. Jos olisin mies, en tiedä, kuinka olisin tähän suhtautunut, sillä kun aiheen ideointi on tehty, määrittely vaaleat ja tummat alueet sekä niihin pohjattu suunnitelmat, kaikki muu on lastenleikkiä." Eli tässäkin ehkä voi huomata, että Artemisia joutui tavallaan altavastaajaksi usein, että miehellä olisi ehkä ollut enemmän vaikutusvaltaa näissä tilanteissa. Sitten hän vannoo tässä kirjeessä, että hän ei enää ikinä anna piirustuksia kenellekään [naurua].

EP: Hän vaikuttaa ihan varsin oikeutetusti sydämistyneeltä siitä, että hänen luovuuttaan on käytetty hyväksi tällä tavalla ja ikään kuin varastettu sitä luovaa voimaa.

TP: Joo, kyllä.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia]

EP: Se, mikä näissä myöskin musta pistää silmään, kun kuuntelee näitä kirjeitä ja lukee niitä, on se, vaikka tämä maailma hyvin selkeästi yrittää nitistää häntä, se ei oikein onnistu siinä. Hänellä on valtavan vahva itseluottamus ja arvostus omaa työtään kohtaan.

MK: Mä olen ihan samaa mieltä, että se hänen itsevarmuutensa ja sitkeytensä ja kunnianhimonsa tulee sieltä tosi vahvasti läpi. Kyllähän hänellä olikin hyvin erityinen asema naistaiteilijana ajatellen, että periaatteessa naiset ei ollut saanut opiskella taidetta, mutta Artemisia oli kuitenkin siellä Firenzessä onnistunut pääsemään tämän Firenzen taideakatemia ensimmäiseksi naisjäseneksi...

EP: Ahaa, aivan.

MK: ...mikä toi hänelle kuitenkin oikeuksia. Sen jäsenyyden turvin hän saattoi itse neuvotella sopimuksistaan ilman aviomiehen tai isän suostumusta, hän saattoi itse ostaa pigmenttejä ja muita maalaustarvikkeita, mikä ei muuten naiselle olisi ollut mahdollista. Kyllä mä uskon, että nämäkin toi hänelle jonkinlaista itsevarmuutta, että hän todella uskoi ja halusi näyttää, että hän pystyy samaan kuin miehet ja pystyy tekemään uraa samalla tavalla.

TP: Mm.

EP: Mm, eli hän oli paitsi taiteilija myös bisnesnainen siinä mielessä, että myi sitä omaa osaamistaan ja joutui taistelemaan siitä arvostuksesta.

MK: Kyllä.

TP: Joo ja otti kyllä oman paikkansa todella vahvasti. Ei sillä lailla nöyrytelyä. Ei mitään "minä nyt vain olen tällainen". Sellaista puhetta ei näistä kirjeistä kyllä löydy, vaan hän pitää jalat tiukasti maassa ja oman puolensa. Joskus jopa tuntuu, että hän manipuloi näitä miesparkoja [nauraa], mutta se nyt on vain ehkä harha, kun lukee näitä kirjeitä, joissa hän taistelee rahan ja muun toimeentulon puolesta. Se on tosi hienoa mielestäni, että hän ei anna periksi. Juuri nämä myöhemmät kirjeet, joissa Artemisia on jo ehkä neljä-, viisikymppinen, niistä näkee, että hän on vuosien saatossa jalostunut todella oman arvonsa tuntevaksi. Jotenkin todella hieno katsoa tällaista aitoa bisnesnaista työssään niiden kirjeiden kautta.

EP: Joo, se on tosi jännittävää, miten noiden kirjeiden kautta näkee ne monet puolet hänen persoonassaan. Hän yrittää luoda. Hän on taiteilija, joka luo. Sitten siinä ohessa pitää yrittää ylläpitää omaa taloutta ja neuvotella näiden tilaajien kanssa, jotka koittaa tinkiä joka välissä ja pitää olla bisnesnainen pitää olla oma managerinsa ja samalla pitäisi sitä taidetta tehdä. Kuinka modernina naisena te näette hänet tässä mielessä, kun tällaiset piirteet hänen elämässään nehän ei ole välttämättä mitenkään vieraita nykyajan naistaiteilijoille tai -tutkijoille tai -kirjailijoille?

MK: Ei todellakaan. Musta on tosi hämmästyttävää, miten paljon samaistumis pintaa Artemisiasta löytyy monesta aspektista. Just nämä hänen kirjeensä tälle don Atonio Ruffolle on jotenkin suoraan sitä tämän päivän freelancerin, kirjailijan, taiteilijan, tutkijan arkea. Tavallaan mikään ei ole muuttunut. Jotenkin hänhän käsittelee niissä kirjeissä just hirveän konkreettisia siihen työhön liittyviä aiheita.

EP: Aikataulut ja kustannukset.

MK: Aikataulut, hinnat, kustannukset. Hän pyytää lisätilauksia. Hän pyytää suositteluja uusille asiakkaille. Hän penää kiitoskirjeitä jo lähetetyistä teoksista, joiden avulla voisi saada lisää tilauksia ja...

EP: Eli vähän niin kuin suosituksia apurahahakemuksiin.

MK: Kyllä, nimenomaan. Sitten jotenkin työskentelyolosuhteet tulee niissä myös hirveän vahvasti esiin. Hän valittelee jonkun maalauksen viivästyminen ja hän on ollut sairaana ja on ollut niin kuuma, ettei ole pystynyt työskentelemään ja rahat on loppu ja voisitteko vielä lähettää 50 dukaattia. Jotenkin mehän painitaan nykyään ihan täsmälleen samojen asioiden kanssa. On deadline ja itsensä markkinointi ja jatkuva huoli siitä työmäärästä ja työkyvyn ylläpidosta ja työn valmistumisesta ja sen työn vastaanotosta ja työn rahoituksesta, että ihan täsmälleen samat. Kun mä kirjoitin tuota mun kirjaa, mä kirjoitin tavallaan semmoisen pastissin Artemisian kirjeistä tai tavallaan oman apurahahakemukseni hänen kirjeidensä pohjalta. Se oli aivan hämmästyttävää, että ne kaikki samat asiat... Mun ei tarvinnut käytännössä mitään muuttaa, ehkä nyt jotain liittyen siihen, että toinen maalaa taulua ja toinen kirjoittaa kirjaa, mutta aina ei niitäkään. Ne oli täsmälleen samat asiat nykypäivänä kuin silloin.

TP: Joo.

EP: Samaistumis pinta on suuri.

MK: Kyllä.

TP: Artemisia oli myös hyvä nostamaan omaa häntäänsä pystyyn. Hän kyllä mainitsee myöskin, kuinka monta eri ruhtinasta hän on saanut asiakkaakseen. Kun hän todella oli erittäin suosittu, eri hovien edustajat tilasivat häneltä tauluja. Hän käyttää sitäkin sitten neuvotteluaseena [naurahtaa].

MK: Tässä hän musta onkin tavallaan hirveän esikuvallinen, koska me tiedetään, ainakin minä, kuin vaikeata se on se...

EP: ...Itsensä promoaminen.

MK: ...itsensä promoaminen ja vaikka rahoituksen hankkiminen, palkkioiden neuvotteleminen. Musta siinä on kiva katsoa vähän tarkemmin Artemisialta mallia, että näinkin voisi toimia.

EP: Kyllä. Mä olin tosi vaikuttunut noista kirjeistä just, joissa hän kieltäytyy alentamasta hintaa ja sanoo suoraan, että hänen työnsä on tämän arvoista.

MK: Kyllä.

TP: Niin.

EP: Kyllä varmasti kaikki omaa työtämme myyvät taiteilijat tai kirjoittajat tai tutkijat voitaisiin ottaa mallia tästä ja uskaltaa arvostaa omaa työtämme.

MK: Kyllä. Yhdessä kirjeessä hän sanoo, että en edes omalle isälleni näin halvalla tätä antaisi [naurua].

EP?: Joo.

[rauhallista kieli soitinmusiikkia]

EP: Tuli nyt mieleen, kun puhuit Mia tuosta Gentileschin poikkeuksellisesta asemasta, että hän pääsi akatemian jäseneksi ja näin. Sä törmäsit siinä yönaisista kirjoittaessa myös muihin aikakauden naistaiteilijoihin. Eroaako sun mielestä Gentileschiski heistä jotenkin keskeisesti muuten kuin tietenkin tämän asemansa perusteella? Mä yritän hakea tässä sitä, että millaiseen kontekstiin tämä hänen poikkeuksellinen uransa asettuu.

MK: Naistaiteilijoitahan oli varmaan käytännössä enemmänkin kuin me virallisesti tiedetään, mutta yksi kuuluisa oli tämä Sofonisba Anguissola cremonalainen aatelisperheen tytär, joka siinä 1550-luvulta alkaen oli aktiivinen. Hänen aatelisänsä jostain syystä koulutti useamman tyttärensä taiteilijaksi. Sofonisba päätyi sitten Espanjan hoviin hovimaalariksi, ja hänestä aina mainitaan, että hän oli niin sanottu ensimmäinen tunnettu naistaiteilija. Hän musta persoonana vaikuttaa jollain tavalla erilaiselta. Hänellä on tietysti aatelistausta toisin kuin Artemisia oli sieltä aika rajuista taiteilijakortteleista kotoisin. Sofonisba on aika paljon omakuvia maalannut, ja niistä tulee mun mielestä aika semmoinen tyyni, hillitty, itsevarma fiilis, että aika erityyppinen kuin Artemisia.

EP: Ei ole sellaista rajua raadollisuutta.

MK: Ei, ei. Toinen sitten, joka oli vähän myöhemmin bolognalainen taiteilijan tytär Lavinia Fontana, joka myöskin teki tosi hienon uran. Hän maalasi kyllä myös tällaisia isoja historiamaalauksia kuten Artemisiakin. Hän sitten loppuvaiheessa itse asiassa viimeiset kymmenen vuotta elämästään vaikutti Roomassa. Oliko se nyt joku ehkä paavi tai jotkut aateliset tai ketkä nyt kutsui hänet tekemään tilaustyötä sinne. Artemisia on ollut ehkä kymmenvuotias, kun Lavinia on muuttanut sinne Roomaan ja sitten ehkä parikymppinen, kun Lavinia on kuollut, niin jotenkin tuntuisi todennäköiseltä, että Artemisia olisi tiennyt Lavinia Fontanan jollain tavalla, ja ehkä hän olisi voinut yksi konkreettinen Artemisian esikuvakin olla.

EP: Nähnyt hänen teoksiaan ja ehkä sitten tosiaan ottanut esikuvakseen.

MK: Joo, mutta kyllä Laviniakin jotenkin suoritti melkoisen sosiaalisen nousun, ja hän myös selkeästi asemoi itsensä vähän sinne ylempiin piireihin. Kyllä mä hänetkin näen aika erityyppisenä persoonana kuin Artemisian.

EP: Joo, mutta tämä ei kuitenkaan ollut mitenkään aivan ainutlaatuinen ilmiö tällainen naistaiteilijuus.

MK: Ei.

EP: Varmasti on niin, että tätä ilmiötä kohtaan on tunnettu enemmän kiinnostusta nyt vasta viime vuosikymmenien aikana ehkä. Olettaisin, että tämän takia saadaan koko ajan lisää tietoa myös näistä henkilöistä.

MK: Joo. Musta tuntuu, että hekin on aikanaan ollut tosi kuuluisia, mutta sitten tässä välissä jotenkin heidät on vähän pyyhitty sieltä historiankirjoista ja unohdettu ja nyt on sitten taas viime vuosikymmeninä kaivettu uudestaan esiin.

EP: Joo. Tämä on ollut aivan superkiinnostava keskustelu, ja mä en haluaisi yhtään lopettaa tätä tai meidänhän ei tarvitse lopettaa tätä, mutta meidän pitää valitettavasti katkaista nauhoitus [naurahtaa] ajankäyttöön liittyvistä syistä. Ennen kuin tehdään se, mä kysyn vielä teiltä molemmilta, että onko teillä lemparia näistä Gentileschin teoksista ja jos niin mitä ne on ja miksi?

MK: Kyllä mun suosikki on se yksi mahdollinen omakuva, joka sijaitsee siellä Lontoon Hampton Court Palacessa, joka on ehkä Lontoossa maalattu. Siinä vähän semmoinen Artemisian näköinen nainen vihreässä puvussaan on keskittynyt maalaustyöhön. Siitähan sanotaan, että se ei välttämättä ole omakuva muun muassa, siksi että se on kuvattu niin hankalasta kulmasta, että olisi itseään vaikea nähdä sillä tavalla, mutta oli miten oli, mun mielestä siinä on jotenkin se Artemisian henki. Siinä tämä naistaiteilija on keskittynyt siihen työhönsä ja maalaamiseensa. Hän ei katso kameraan eikä poseeraa, ja vähän jo tukka hapsottaa, mutta hän on täysillä keskittynyt siihen, mitä hän tekee. Mun mielestä se on jotenkin sitä ominta Artemisiaa.

EP: Kyllä varmasti. Siinähan tulee selkeästi ilmi se, että häntä ei kiinnosta olla katseen kohteena, vaikka olisikin sitä, vaan hän on itse katsomassa intensiivisesti sitä työtä.

MK: Kyllä ja tekemässä.

TP: Niin, juuri tämä tällainen tekijyys voimakkaasti, että hän ei vain ole seinäkukkanen, vaan voimakas tekijä, on vahva siinä teoksessa erityisesti. Mulla on vaikea valita mitään suosikkia Artemisian teoksista, kun ne on kaikki omalla tavallaan tosi kiehtovia, mutta viimeaikoina on löytynyt niitä sellaisia Artemisian omakuvia, joissa hän on käyttänyt itseään mallina ja sitten pukeut itsensä aina johonkin erilaisiin roolihaamon vaatteisiin. Yhdessä hän on mustalaisnaisen näköinen ja yhdessä hän soittaa kitaraa. En tiedä, mikä se nyt on se soitin, mutta kuitenkin soittaa jotain instrumenttia. Sitten yhdessä hän on Pyhä Katarina, tällainen marttyyri. Ne on jotenkin kiehtovia, miten hän on siinä samassa asennossa ja kuitenkin katsoo intensiivisesti sitä katsojaa silmiin. Siitäkin huokuu sellainen voima, läsnäolo ja sellainen. Ne on maalattu käsittäkseni vähän niin kuin mainostamista varten myös. Niitä Artemisia saattoi antaa niille tukijoilleen, että laittakaa tämä seinälle sinne, missä on muitakin tällaisia potetteja, jotta hän sitten saisi näkyvyyttä sitä kautta.

EP: Sellainen free sample.

TP: Niin [naurahtaa]. Kirjeissäkin joskus mainitaan, että laitan myös oman kuvan mukaan sitten tähän, että jos ostatte [nauraa].

EP: Mun oma suosikki on varmaan Susanna ja vanhimmat. Mä en saa silmiäni irti niistä Susannan kasvoista. Ne on niin jotenkin raastavat. Kiitos valtavan paljon teille molemmille, että olitte mukana. Tämä oli mahtava keskustelu. Mä olen niin iloinen, että me saatiin saatiin käytyä tämä ja nyt muutkin pääsee kuulemaan tämän.

TP: Kiitos.

MK: Kiitos.

EP: Tämä oli Suomen Rooman-instituutin Parlatorio-podcast, jossa jutellaan kiinnostavien Rooman kävijöiden kanssa menneisyyden ja nykypäivän yhtymäkohdista. Pääset kuuntelemaan sitä Spotifyssa ja muissa yleisimmissä podcastpalveluissa.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia]